

Domáce kompostovanie – znamená kompostovanie biologického odpadu ako aj súčasné používanie kompostu v záhradách patriacich súkromným domácnostiam.

**Priatelia
Zeme**
SPZ

Podpora domáceho kompostovania v obciach a mestách

1. Úvod

Kompostovanie v domácnosti alebo v záhrade nie je považované za nakladanie s odpadmi, ale za predchádzanie vzniku odpadu, čo má v záväznej hierarchii odpadového hospodárstva najvyššiu prioritu.

Biologických odpadov vhodných na domáce kompostovanie je široká škála. Sú to hlavne odpady z produkčnej záhrady – pozberové zvyšky z pestovania, vypletá burina, zhnité ovocie a zelenina, lístie, drevná hmota; odpady z údržby trávnikov a okrasnej záhrady; kuchynské odpady rastlinného pôvodu; výkaly hospodárskych zvierat z drobnochovu...

Aj keď sa jedná o svojpomocné kompostovanie v jednotlivých domácnostiach, samosprávam by nemalo byť ľahostajné, koľko z nich bude túto aktivitu vykonávať. Mali by tento spôsob kompostovania podporovať a vytvárať na to také podmienky, aby ich bolo čo najviac. Každá domácnosť, ktorá sa do domáceho kompostovania zapojí totiž:

- znižuje množstvo zmesových komunálnych odpadov ako aj celkové množstvo komunálnych odpadov,
- pomáha naplňať národnú legislatívu, národné stratégie a ciele týkajúce sa znižovania množstva biologicky rozložiteľných odpadov zneškodňovaných na skládkach odpadov,
- znižuje finančné náklady samospráv na odpadové hospodárstvo,
- znižuje množstvo výskytu prípadov nelegálneho nakladania s biologickými odpadmi (ukladanie na nelegálne „čierne“ skládky a spaľovanie v domácnostiach).

Navyše na rozdiel od centrálného zberu biologického odpadu z domácností a jeho zhodnocovanie na kompostárni alebo bioplynovej stanici je domáce kompostovanie menej náročné na organizáciu práce, energiu, nevykazujú sa pri ňom žiadne prevádzkové a minimálne investičné náklady.

V zákone č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov je ustanovená povinnosť pre obce od 1.1.2013 zaviesť na území obce triedený zber biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov. Zákon o odpadoch stanovil aj štyri výnimky z tejto povinnosti. Pri splnení aspoň jednej z nich, nemusí obec tento zber od obyvateľov organizovať a vykonávať. Jedna z výnimiek sa týka aj domáceho kompostovania, pri ktorej obec musí hodnoverne preukázať, že minimálne 50 % obyvateľov svojpomocne kompostuje biologický odpad v domácnostiach.

Ako je vidieť, pre obec/mesto je každá domácnosť, ktorá samostatne kompostuje svoj biologický odpad, výhodou. Samosprávy by preto nemali množstvo týchto domácností nechať na náhode.

K tomuto účelu je vhodné, aby si obce/mestá vypracovali **Program na rozvoj domáceho kompostovania**, ktorý zohľadňuje miestne podmienky a potreby ich obyvateľov. Výsledkom by mal byť pre obyvateľov akceptovateľný, podporný program, ktorý by ich dokázal dostatočne motivovať ku kompostovaniu vlastného biologického odpadu.

Samosprávy by sa mali zamyslieť nad tým, do akej miery môžu domáce kompostovanie podporovať a aké sú ich možnosti. Tých je veľa, len si treba trochu popustiť fantáziu a porozmýšľať, čo by pomohlo každému z nás doma pri kompostovaní. Na celom svete prebieha množstvo programov podporujúcich domáce kompostovanie, ktoré nám môžu byť príkladom.

Tento program môže samospráva realizovať:

- sama – vlastnými silami,
- v spolupráci s miestnou mimovládnu organizáciou, dobrovoľníkmi,
- s firmou zaoberajúcou sa v obci odpadovým hospodárstvom,
- s Priateľmi Zeme – SPZ,
- kombináciou vyššie popísaných možností.

Priatelia Zeme – SPZ pre vás pripravili súhrn najpoužívanejších aktivít na podporu domáceho kompostovania, ktoré sa v praxi používajú a vychádzajú z výsledkov prieskumov v domácnostiach vykonaných v mestách a obciach v celej SR a ČR.

2. Program na rozvoj domáceho kompostovania – krok po kroku

2.1 Nájdite si lídra – kompost majstra/majstrov

Je nevyhnutné nájsť takého človeka, ktorí bude dostatočne schopný a hlavne ochotný vykonávať množstvo práce, ktorá počas programu vznikne. Mal by totiž plniť úlohu koordinátora projektu.

Vybraný človek musí byť vyškolený v danej problematike, ideálne s dlhoročnými praktickými skúsenosťami, aby plnil aj funkciu poradcu pre verejnosť, čiže poskytovať poradenstvo.

V niektorých obciach je koordinátorom projektu pracovník miestnej samosprávy a odborným garantom programu je externý expert.

2.2 Vykonajte analýzu súčasného nakladania s biologickým odpadom v obci

a. vytvorte dotazník

Dotazník by mal obsahovať také otázky, ktorých odpovede nám jasne naznačia, kam sa máme v kampani/programe na rozvoj domáceho kompostovania uberať. Musia byť jasné a jednomyselné, aby sa dalo na ne jednoducho odpovedať. Príklad dotazníka nájdete v Prílohe č. 1 tohto dokumentu.

b. nájdite si dobrovoľníkov

Najviac sa osvedčilo pri vyplňovaní dotazníkov v domácnostiach využívať dobrovoľníkov. Platí to hlavne pri väčších obciach a mestách. Takto dokážeme vyzbierať vyplnené dotazníky zo 70 až 80 % domácností. Pri vrhnutí dotazníkov do schránky so žiadosťou o vyplnenie a doručenie na určené miesto sa priemerne vyzbiera 8 až 15 % – a to je pre náš účel málo.

Musíme rátať s tým, že vyplnenie jedného dotazníka s 5 až 10 otázkami trvá minimálne 10 až 15 minút (aj s presunom, bez zbytočných diskusií). Podľa toho si vieme vyrátať, koľko dobrovoľníkov a dní potrebujeme na to, aby sme poobchádzali všetky domácnosti v obci/meste.

c. zaškóľte dobrovoľníkov

Vytipovaných dobrovoľníkov musíme zaškoliť. Každý z nich musí:

- podrobne poznať otázky v dotazníku a musí im rozumieť,
- vedieť, ako sa na otázky opýtať, ako nasmerovať pýtaného, aby vedel na otázku odpovedať a ako odpoveď do dotazníka zaznačiť,
- mať základne informácie o projekte,
- poznať základy kompostovania.

Rovnako by mali byť dobrovoľníci pripravení na možné otázky. Tie je dobré s nimi vopred precvičiť. Zdvihne im to sebavedomie.

Zvyšší dôveru obyvateľov voči dobrovoľníkom pomôže, ak dostanú splnomocnenie na vykonanie tejto aktivity, ktoré je podpísané starostom obce alebo primátorom mesta.

d. rozdeľte obec/mesto na rajóny

Pokiaľ robíme dotazníkovú akciu vo väčšej obci/meste s viacerými ľuďmi, tak je potrebné, aby obec bola rozdelená na rajóny. Každý z dobrovoľníkov dostane svoj rajón, v ktorom bude pracovať.

e. navštívte čo najväčšie množstvo domácností

Dotazníkovú akciu je najlepšie robiť tak, že sa postupne navštevujú jednotlivé domácnosti a priamo na mieste sa dotazníky vyplňajú. Osvedčilo sa robenie anonymných dotazníkov s ľuďmi nepochádzajúcimi z obce, kde sa prieskum vykonáva (ľudia sú tvorenejší).

Čím viac odpovedí od obyvateľov vyzbierame, tým reprezentatívnejšie budú výsledky po vyhodnotení dotazníkov. Keď robia dotazníkovú akciu Priatelia Zeme – SPZ, tak je za minimum vyzbieraných dotazníkov považovaná 80 percentná hranica navštívených domácností. V praxi je 100 % hranica nedosiahnuteľná aj napriek tomu, že sa opakovane navštevujú domácnosti, kde ľudia neboli po prvý krát zastihnutí doma.

f. vyhodnotte dotazníky

Vyhodnotením dotazníkov by sme mali spoznať okruhy problémov obyvateľov, ktoré ich vedú k tomu, že si doma nekompostujú svoje vlastné biologické odpady. V mnohých prípadoch sa problémy, prečo domácnosti nekompostujú, opakujú a patria medzi ne:

- nevlastnenie záhrady,
- nedostatočný priestor v záhrade,
- strach zo zápachu, hmyzu, hlodavcov...,
- nespôsobilosť, slabosť, telesný handicap,
- neznalosť problematiky,
- nedostatok motivácie, záujmu,
- veľké množstvo odpadu, ktoré nedokážu sami kompostovať.

Po vyhodnotení dotazníkov sa môže vo výnimočných prípadoch stať, že množstvo domácností, ktoré svojpomocne kompostujú svoje biologické odpady je také vysoké, že nemá význam robiť investične náročné aktivity popísané v tejto brožúre. Aj v takom prípade sa odporúča robiť aspoň informačné aktivity. Z praxe poznáme obce s 85 %-tami domácností, ktoré deklarovali, že kompostujú. No zistili sme, že len 30 % z nich kompostuje všetky biologické odpady, ktoré sú vhodné na kompostovanie. Ostatné domácnosti niektoré druhy biologických odpadov spaľujú, ukladajú na čierne skládky alebo vhadzujú do nádob na zmesový odpad. V takýchto prípadoch cieľená informačná kampaň určite pomôže.

Program najčastejšie pozostáva z nasledovných bodov:

2.3 Požičiavanie drviča alebo služba drvenia biologického odpadu

Táto časť programu sa využíva hlavne na spracovanie konárov a iných tvrdších a väčších častí biologického odpadu.

Existujú dve formy tejto služby:

a) Požičiavanie menšieho drviča obyvateľom

Na túto službu je potrebné mať k dispozícii dostatočne silný a bezpečný drvič. Osvedčilo sa požičiavanie drviča potvrdiť podpisom zmluvy o zapožičaní stroja medzi obcou a požičiavateľom – obyvateľom. Zmluva by mala obsahovať informácie:

- o tom, čo všetko bolo požičané,
- o tom, komu a kým,
- na aké obdobie sa drvič požičiava,
- za akých finančných podmienok sa drvič požičiava (zo začiatku odporúčame bezplatnú službu),
- o zodpovednosti v prípade straty alebo poškodenia drviča,
- o zaškolení ako obsluhovať stroj,
- o bezpečnosti práce...

Služba môže byť poskytovaná bezplatne alebo za mierny poplatok, ktorý zohľadní amortizáciu drviča, brúsenie nožov...

Vo väčšine obcí navrhujeme zakúpenie oboch typov drvičov: na elektrický pohon i s benzínovým motorom. Elektrický drvič je výhodný preto, lebo nie je problém so stanovením ceny za pohonné hmoty. Tiež sa vyhneme problému, že by niekto nalial do nádrže iný typ paliva. Elektrická energia je odoberaná pri drvení priamo z domácnosti, ktorá si drví a tým sa znižujú náklady obce. Tiež je výhodnejší do radovej zástavby rodinných domov. Drvič s benzínovým motorom je vhodný hlavne tam, kde nie je prístup k zdroju elektrickej energie, napr. v záhradkárskych osadách, sadoch, viniciach... alebo, kde je potrebný lepší výkon drvenia.

Táto služba môže byť popri prípade vykonávaná formou objednávky drviča spolu s obsluhou. Ak je to mimo vopred stanoveného kalendára, tak objednávateľ platí formou hodinovej sadzby (napr. poplatok za dopravu drviča a príspevok na prevádzkové náklady).

b) Alternatívou sú tzv. „drviace dni“

Tie sú založené na zverejnení dátumu a presného času, kedy tou, ktorou ulicou obce bude prechádzať napr. traktor s vlečkou a drvičom. Ak majú domácnosti materiál vhodný na drvenie (konáre, kukuričné stonky...), nechajú ho na dvore alebo na okraji chodníka (popri prípade inom stanovenom mieste), aby ich bolo možné podrvit mobilným drvičom. Drvina je rovno z drviča vyfukovaná za plot do záhrady alebo odoberaná obcou – podľa požiadavky obyvateľa. Rovnako si môžu obyvatelia, ktorí nemajú materiál na podrvenie, ale potrebujú drvinu, požiadať o jej poskytnutie.

Osvedčilo sa zahrnutie tejto služby do miestneho poplatku za komunálne odpady. Každá domácnosť má tak napr. 1/2 hodiny drvenia ročne bezplatne (jedná sa o výkonné drviče). Ak je potrebné drviť aj nad rámec predplateného času, tak si to domácnosť už doplatí. V podstate táto služba nemôže byť stratová, pretože ju nikdy nevyužije 100 % domácností.

2.4 Odborná a finančná pomoc pri budovaní kompostoviska

Pri tejto časti programu je hlavný dôraz kladený na to, aby mali domácnosti dostatočné množstvo informácií o tom:

- ako si postaviť kompostovací zásobník,
- kde si aký typ zásobníka môžu kúpiť,
- kde má byť zásobník umiestnený,
- vzájomné porovnanie rôznych typov zásobníkov...

K tomuto účelu je dobré pripraviť jednoduchý a prehľadný leták (leták môžete získať od Priateľov Zeme – SPZ), ktorý bude k dispozícii na všetkých miestach, kde sa pohybujú obyvatelia a záhradkári alebo bude distribuovaný priamo do jednotlivých domácností.

Samospráva môže na zvýraznenie podpory poskytovať záujemcom kompostovacie zásobníky alebo materiál na zásobníky alebo zľavy na ich nákup. Možností je niekoľko:

- nakúpiť plastové zásobníky priamo od výrobcu s výraznou množstvovou zľavou a ich ponúknuť obyvateľom (predaj alebo čiastočný predaj napr. za polovičnú cenu),
- nakúpiť zásobníky za finančné prostriedky z rozpočtu obce/mesta alebo získané z dotácie na projekt a ich ponúknuť obyvateľom (bezplatný prenájom),
- zabezpečiť výrobu drevených zásobníkov, ktoré potom obec ponúkne obyvateľom (predaj, čiastočný predaj alebo bezplatný prenájom),
- nakúpiť materiál na zásobníky, ktorý si môžu ľudia podľa potreby so zľavou odkúpiť.

Ako je vidieť, zásobníky môžu byť dávané bezplatne alebo za poplatok. Aby táto aktivita mala zmysel, bolo by dobré, ak by bola zľava za zásobník dostatočne výrazná. Ak je zásobník spoplatnený, môže stanovená cena pokryť časť nákladov na materiál (v niektorých prípadoch aj celé náklady). V súčasnosti sa dajú získať finančné prostriedky na výstavbu/kúpu kompostovacích zásobníkov aj formou nenávratných dotácií v rámci projektov od našich alebo zahraničných nadácií a fondov.

Do tejto aktivity je možné zapojiť aj rôzne inštitúcie, ktoré môžu prispieť na výrobu kompostovísk (miestna píla, drevárska spoločnosť, ale aj školy, ktoré môžu kompostovacie zásobníky vyrábať, miestna nezisková organizácia alebo občianske združenie, firma vyrábajúca zásobníky).

Osvedčilo sa uzatvárať zmluvu/dohodu o používaní kompostéra (o kompostovaní v domácnosti) so zástupcami domácností, ktoré prebrali kompostér alebo s kupujúcimi so zľavou. Tá by mala okrem základných dát obsahovať:

- miesto, kde bude kompostér/zásobník umiestnený,
- podmienky, za akých sa musí kompostér používať,
- minimálnu dobu používania,
- možnosť kontroly zo strany obce/mesta,
- sankcie za porušenie zmluvy/dohody.

2.5 Možnosť odovzdania prebytočného biologického odpadu

V záujme predchádzať vzniku nelegálnych “čiernych” skládok a zamedzeniu zmiešavania biologického odpadu so zmesovým komunálnym odpadom je potrebné poskytnúť aj pri programe na rozvoj domáceho kompostovania možnosť doniesť nadbytočný, pre daného pôvodcu nevyužitelný, biologický odpad na určené miesto – obecnú kompostareň, komunitné kompostovisko, zberný dvor alebo určené zberné miesto. Tento spôsob je pre samosprávu výhodný, pretože jej odpadajú náklady spojené s prípadným zberom biologického odpadu.

Ďalšou možnosťou je zavedenie extenzívneho zberu prebytočného biologického odpadu priamo od jeho pôvodcov. Vhodné sú 2 formy:

- organizovaným zberom od prahu domu (v čase najväčšieho výskytu biologického odpadu – napr. na jar a na jeseň). Domácnosti môžu vo vopred stanovenom čase vyložiť pred svoj dom určené druhy biologického odpadu napr. konáre, ktoré sú následne odvezené.
- na objednávku. Domácnosti si môžu v prípade zvýšeného výskytu vybraných druhov biologického odpadu objednať ich odvoz (aj mimo kalendára zberu).

Neodporúča sa plošné poskytnutie nádob na zber biologického odpadu, pretože by sa mohlo stať, že by domácnosti prestali samostatne kompostovať a všetok biologický odpad by dávali do nádoby.

Pri pristavovaní veľkokapacitných kontajnerov v čase jarných a jesenných orezov stromov, nesmieme zabudnúť na zabezpečenie obsluhy (najlepšie aj s drvičom, aby sme zmenšili objem vyzbieraného materiálu). Obsluha zabezpečí, aby nedošlo k nežiaducej kontaminácii biologického odpadu cudzorodými látkami a inými druhmi odpadov.

Takto môžeme zbierať:

- pokosenú trávnu,
- konáre po orezávaní stromov a krov,
- lístie,
- vytriedený biologický odpad rastlinného charakteru (zvyšky nepotrebného ovocia, zeleniny...),
- piliny, hobliny, zvyšky dreva,
- seno.

Pre obyvateľov, ktorí samostatne prinesú biologický odpad na určené miesto, je vhodné ako motivačný prvok zabezpečiť možnosť bezplatného (popr. cenovo veľmi lacného – za symbolickú cenu) odobratia určitého množstva kvalitného kompostu. Zároveň si budú môcť z určených miest odobrať biologický odpad (najčastejšie drevnú štiepku, slamu...) pre vlastnú potrebu.

2.6 Informačná kampaň

Informačná kampaň je základom každého programu, do ktorého potrebujeme zapojiť verejnosť. Od miery zapojenia verejnosti do programu budú závisieť dosiahnuté výsledky. Je preto potrebné, aby sme verejnosti poskytli všetky informácie k danej téme. K tomuto účelu by sme mali využiť všetky dostupné informačné prostriedky – miestne a regionálne médiá, lokálny rozhlas...

Dobrá informačná kampaň by mala pozostávať z týchto bodov/krokov:

- a) Dotazníková akcia** – je to prvý kontakt s obyvateľmi, pri ktorom už môžeme výrazne ovplyvniť ich spôsob nakladania s biologickým odpadom → touto aktivitou chceme ešte pred vytvorením „programu“ zistiť, čo robia domácnosti s biologickým odpadom, koľko domácností už svojpomocne kompostuje, aký odpad kompostujú, s akými problémami sa stretávajú, čo by im pomohlo pri kompostovaní atď.
- b) Osveta „od domu k domu“** – je najefektívnejšou formou oslovovania jednotlivých domácností. Efektívnosť je v tom, že nečakáme na ľudí, že prídu na akciu niekde do Kultúrneho domu, ale prideme s informáciami za nimi – k nim domov. Odporúčame ju vykonať na začiatku programu/projektu. Jej úlohou bude:
 - povzbudiť ľudí do kompostovania (ale aj triedenia ostatných odpadov),
 - prakticky pomôcť pri skladaní kompostéra/kompostoviska a začatí kompostovania,
 - zodpovedať na otázky, ktoré na začiatku kompostovania vzniknú,
 - zmonitorovať náladu obyvateľov a spísanie ich pripomienok a návrhov,
 - poskytnúť doplnujúce informačné materiály k téme odpadov.

Túto aktivitu by mali robiť výhradne vyškolení aktivisti/brigádnici/pracovníci, ktorí danej problematike rozumejú do takej miery, že budú vedieť splniť vyššie popísané úlohy (môžu ich v tom zaškoliť napr. Priatelia Zeme – SPZ). Osvedčilo sa však, keď aspoň jeden z nich má dostatočné skúsenosti s domácim kompostovaním priamo z praxe. Pri týchto návštevách sa môžu rozdávať aj informačné materiály.

c) Prieběžné poradenstvo – odporúčame zaviesť aj prieběžné poradenstvo o kompostovaní, ktoré bude prebiehať počas celého projektu (ideálne aj po jeho skončení). Zvýši sa tým informovanosť obyvateľov a hlavne hneď sa dokážu riešiť problémy, ktoré im pri kompostovaní môžu vzniknúť. K tomuto účelu je vhodné zriadiť/zabezpečiť:

- Kompostovací telefón – dostatočne fundovaný odborník bude vo vopred stanovené dni a hodiny pripravený odpovedať na prípadné otázky obyvateľov.
- Kompostovací e-mail – dostatočne fundovaný odborník bude odpovedať písomne na otázky obyvateľov.

d) Akcie na verejných alebo súkromných priestranstvách – môžu významne pomôcť propagovať celý projekt a aj samotné domáce kompostovanie. Medzi najčastejšie realizované aktivity tohto druhu patria:

- Informačné stánky – tie sa konajú väčšinou na verejných priestranstvách a sú určené hlavne pre mestá, kde je predpoklad väčšieho výskytu ľudí. Ďalšou možnosťou je využitie rôznych akcií (výstavy, kultúrne podujatia, predajné trhy, jarmoky...). Ich úlohou je poskytnúť záujemcom informácie podané ústnou formou alebo informačné materiály na danú tému.
- „Kompost párty“ – jedná sa o akciu, ktorá sa väčšinou uskutočňuje v záhrade nejakej prirodzenej miestnej authority. Jej cieľom je poukázať na dobrú prax v kompostovaní a podeliť sa o skúsenosti hostiteľa s návštevníkmi. Na akcii je k dispozícii malé občerstvenie a nejaká kultúrna vložka na spestrenie (napr. spevácka alebo tanečná skupina z miestnej školy...). Takáto akcia sa samozrejme môže konať aj v parku, školskej záhrade atď.

- Prednášky – tie by mali byť zamerané na témy, ktoré úzko súvisia s projektom. Je dobré stanoviť viaceré termíny prednášok, aby sa ich mali možnosť zúčastniť čo najviac obyvateľov. Prednášať by mal fundovaný odborník, aby dokázal kompostovanie poslucháčom dostatočne vysvetliť a hlavne zodpovedať na ich otázky (využite ponuku Priateľov Zeme – SPZ!). Osvedčilo sa, keď bola účasť na prednáške podmienkou na to, aby domácnosť dostala od obce bezplatne kompostér. K tomuto účelu je vhodné nájsť a využiť rôzne akcie, ktoré sú organizované v obci/meste (výročné schôdze záhradkárov, stretnutia dôchodcov, poľovníkov, miestnej organizácie Červeného kríža...). Na prilákanie poslucháčov sa často na konci losuje tombola o vecné ceny.
- Verejné zhromaždenia – slúžia hlavne na informovanie obyvateľov, že chystáme/začíname projekt. Na zhromaždeniach sa môžeme dozvedieť množstvo inšpiratívnych informácií a nápadov, ktoré potom môžeme zahrnúť do ďalšej realizácie projektu. Účastníci by sa mali dozvedieť čo najpresnejšie informácie o projekte, o jeho prínosoch, o tom, ako sa môže verejnosť do projektu zapojiť atď.
- Výstavy – sú podporným prvkom v kampani. Môžu to byť výstavy detských prác na danú tému, jesenná výstava plodov (ovocia, zeleniny, kvetov...), predajné záhradkárске výstavy. Samozrejme by na nich nemal chýbať informačný stánok o projekte, poprípade prednáška alebo premietanie filmu o domácom kompostovaní...

e) Vydávanie a distribúcia informačných materiálov – tie musia pravdivo, ale aj pútavo informovať o danej téme. Dôležitý je aj spôsob distribúcie. Neosvedčilo sa vhadzovanie do schránok. Môžeme ich distribuovať napr. počas osvetu „od domu k domu“, pomocou predajní so záhradkárskymi potrebami, na všetkých akciách... Kvalitné a hlavne osvedčené informačné materiály sú už vymyslené a preto nemrhajte zbytočne časom – využite ponuku Priateľov Zeme – SPZ na poskytnutie/predaj už vydaných informačných materiálov alebo na prípravu informačných materiálov priamo na mieru vášmu projektu. V elektronickej verzii by všetky informačné materiály mali byť zverejnené na webovej stránke obce/mesta.

f) Medializácia problematiky kompostovania – pomocou médií môžeme rýchlo a jednoducho informovať širokú verejnosť o danej problematike, o chytaných aktivitách... K tomuto účelu treba využiť miestnu, regionálnu ale aj celoslovenskú televíziu, noviny, rádiá, nástenky, webovú stránku obce/mesta atď. Ideálne by bolo zverejniť 2-3 rôzne informácie/správy mesačne počas celého projektu, ktoré budú slúžiť ako aktualizácie momenty. Ich úlohou bude mobilizovať obyvateľov k aktivite. Môže sa jednať napr. o informácie:

- aktivity, ktoré sa chystajú,
- o výsledkoch uskutočnených aktivít,
- výsledky priebežných kontrol,
- zverejnenie najčastejších otázok,
- skúsenosti zo zahraničia,
- návody na triedenie, úpravu a kompostovanie biologických odpadov rôznymi formami,
- rozhovory v TV a rádiách s odborníkmi alebo zástupcami mesta o kompostovaní,
- reportáže priamo zo záhrad s ukázkami kompostovania,
- hlásenie oznamov v miestnom rozhlase...

g) Súťaž – ľudia radi súťažia, a preto by sme nemali zabudnúť na túto možnosť motivácie. Súťaže môžu byť rôzne – „nádoba bez biologického odpadu“, „najkvalitnejší kompost“, „o najväčšiu tekvicu vypestovanú na komposte“... Pri súťaži nesmú chýbať zaujímavé ceny, určené presné pravidlá, kontrola dodržiavania pravidiel a vyhodnotenie súťaže.

2.7 Ekonomická motivácia

Ekonomická motivácia sa v súčasnej dobe javí ako najdôležitejšia časť programu. Ak totiž nie je ekologické povedomie u obyvateľov na želanej úrovni, je to jediný „argument“, ktorý ich dokáže presvedčiť.

Najúčinnnejšiu a najspravodlivejšiu ekonomickú motiváciu dosiahnete zavedením **množstvého zberu odpadov**. Občan pri tom platí len za skutočné množstvo odpadov, ktoré vyprodukuje. Čím menej odpadu vyprodukuje, tým nižší poplatok zaplatí. Tu si však treba dať pozor na to, že občania musia mať v takom prípade vytvorené dostatočne komfortné podmienky na nakladanie s komunálnymi odpadmi. To im v praxi umožní pohodlne a legálne nakladať so všetkými zložkami komunálneho odpadu a tým znižovať množstvá zmesových odpadov. Inak sa môže stať, že si občania budú znižovať množstvá odpadov nelegálnym spôsobom – na čiernych skládkach a domácim spaľovaním (Priatelia Zeme – SPZ vám v tomto smere radi poradia).

Pri paušálnom poplatku je možné **znižiť poplatok za odpady** obyvateľom, ktorí preukážu, že spĺňajú podmienky stanovené na zníženie poplatku. Podmienky musia byť zverejnené a mali by sme sa postarať o to, aby boli všeobecne známe.

Podmienky môžu byť napr.:

- podanie žiadosti o zníženie poplatku za odpady,
- zriadené kompostovisko,
- nádoba na zmesový odpad pri kontrole neobsahuje biologický odpad,
- absolvovanie kompostovacieho školenia.

Je pravdepodobné, že o zníženie poplatku za odpady požiada veľké množstvo domácností. Preto musíme byť dôslední pri opakovaných **kontrolách** dodržiavania stanovených podmienok.

Ekonomickou motiváciou môže byť aj príspevok na vybudovanie kompostoviska, darovanie kompostoviska, súťaž o hodnotné ceny...

2.8 Ekonomika domáceho kompostovania

Ekonomika domáceho kompostovania je z hľadiska nákladov celkom jasná. Samotné domáce kompostovanie nestojí obec nič. Ako sme už písali, je dobré, ak obec domáce kompostovanie podporuje. Pri tom už nejaké náklady vznikajú. Môžu to byť prevádzkové a investičné náklady. Pri prevádzkových nákladoch sa jedná o prípady, kedy obec pre občanov vykonáva napr. tzv. drviace dni, zabezpečuje údržbu požičiavaných drvičov, poskytuje pomoc s využitím plateného kompostmajstra, organizuje prednášky a školenia, kupuje/tlačí informačné materiály atď. Tieto náklady sú však oveľa nižšie, ako ročné úspory, ktoré sa dajú domácim kompostovaním dosiahnuť. Navyše sa dajú eliminovať pri správnej a úspornej prevádzke na minimum.

V prípade investičných nákladov - ich výška závisí na forme podpory zo strany obce a od výberu a ceny jednotlivých častí programu. Najväčšou položkou je vo väčšine prípadov nákup kompostérov do domácností. Tejto položke sa výškou nič ani nepribližuje, preto treba rozvážne pristupovať k výberu zásobníkov.

V tabuľke nižšie uvádzame najčastejšie prevádzkové a investičné náklady na zabezpečenie programu na rozvoj domáceho kompostovania vo vzorovej obci s 260 domácnosťami.

Tabuľka č. 1: Náklady na zabezpečenie programu na rozvoj domáceho kompostovania v obci s 260 domácnosťami žijúcimi v zástavbe rodinných domov.

Položka	MJ	Cena za MJ (EUR s DPH)	Počet MJ	Cena celkom (EUR s DPH)
Drvič na požičiavanie (elektromotor)	ks	240,0	1,0	240,0
Drvič na požičiavanie (benz. motor)	ks	800,0	1,0	800,0
Pomôcky na drviče	sada	190,0	1,0	190,0
Kompostéry do domácností	ks	84,0	260,0	21 840,0
Leták – domáce kompostovanie	ks	0,5	260,0	130,0
Leták – postavte si kompostovisko	ks	0,2	260,0	52,0
Leták – nespaujme odpady	ks	0,5	260,0	130,0
Prednášky o kompostovaní	ks	100	1,0	100,0
Osveta „od domu k domu“	ks	2,0	260,0	520,0
SPOLU:				24 002,0

Ak si prepočítame tieto náklady na jednu domácnosť, tak nám vyjde suma 92,30 €/domácnosť. Z toho jednorazová investícia (drviče a kompostéry) sú vo výške 88,72 €/domácnosť. Informačné aktivity, ktoré je potrebné opakovať vychádzajú 3,58 €/domácnosť. To zase nie je tak veľa.

3. Vyhodnotenie „Programu“

Každú aktivitu, ktorú vykonávame, by sme si mali vedieť vyhodnotiť. To platí aj pre Program na rozvoj domáceho kompostovania. Veľmi dôležité je zmapovať účinnosť nášho programu, aby sme vedeli zhodnotiť, ako sa do reality premietol náš vynaložený čas, energiu a finančné prostriedky.

Jednou z možností je urobenie porovnania prieskumu/prehliadok vo všetkých domácnostiach uskutočnených pred projektom a po jeho ukončení. Tu sa dá zistiť, koľko domácností začalo kompostovať po našich aktivitách.

Efektívnosť sa dá vypozerovať aj presnou evidenciou domácností, ktoré prejavili záujem o pomoc (drvenie, kompostovisko, poradenstvo atď.).

Najpresnejšie sa dá zistiť účinnosť programu podľa sledovania množstva zmesových odpadov ukladaných na skládkach odpadov (k tomu nám poslúži vážny lístok zo skládky odpadov), poprípade s množstvom vyvezených nádob na zmesový odpad (tu sa nespoliehame na údaj zberovej spoločnosti – často krát sa výrazne líši od reality. Kontrolu si zabezpečme radšej sami, vlastnými silami). Ideálne je to kombinovať s rozbormi odpadov. Musíme však vykonať rozbor odpadov na začiatku a na konci projektu. Zníženie množstva biologického odpadu v zmesovom odpade je výborným indikátorom úspešnosti našich aktivít. Úvodný a kontrolný rozbor odpadov by mal byť vykonaný v rovnakom ročnom období po uplynutí 1 alebo viac rokov.

V obciach, kde sa podpore domáceho kompostovania venovala patričná pozornosť, boli dosiahnuté zaujímavé výsledky:

- do domáceho kompostovania sa zapojilo vyše 96 % domácností,
- domácim kompostovaním sa podľa rozborov odpadov podarilo odkloniť od zneškodňovania 40 % až 60 % z celkového množstva odpadov vznikajúcich v domácnosti,
- znížilo sa množstvo spaľovaného odpadu v obci,
- znížilo sa množstvo biologického odpadu ukladaného na nelegálne skládky odpadov,
- zvýšil sa záujem pôvodcov odpadov o triedený zber suchých recyklovateľných zložiek (papier, plasty, sklo, kovy...),
- znížili sa náklady obce na odpadové hospodárstvo.

Tabuľka č. 2: Príklad časového harmonogramu jednotlivých aktivít Programu na rozvoj domáceho kompostovania.

Príloha č. 1: Prieskum o nakladaní s biologicky rozložiteľným odpadom v rodinných domoch a záhradách (formulár odporúčame pri prefocovaní zväčšiť na formát A4).

Aktivita:	Prípravná fáza			Realizačná fáza								Kontrolná fáza				
	1/ 2014	2/ 2014	3/ 2014	4/ 2014	5/ 2014	6/ 2014	7/ 2014	8/ 2014	9/ 2014	10/ 2014	11/ 2014	12/ 2014	1/ 2015	2/ 2015	3/ 2015	
Prieskum u verejnosti o nakladaní s BRKO	X													X		X
Výber a školenie kompost majstrov	X	X	X													
Zaobstaranie dreviča		X	X													
Požičiavanie dreviča obyvateľom				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Zaobstaranie kompostérov	X															
Príprava informačných materiálov	X	X	X													
Príprava dohody o kompostovaní	X															
Príprava informačného listu	X															
Príprava súťaže „Nádoba bez BRKO“	X	X														
Rozbory odpadov			X													X
Prednášky o kompostovaní			X				X									
Rozdávanie kompostérov			X													
Uzatváranie Dohôd			X													
Realizácia súťaže „Nádoba bez BRKO“				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Kontrola dodržiavania podmienok Dohody			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Osveta od domu k domu				X												
Poradenstvo o kompostovaní			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Vyhodnotenie súťaže „Nádoba bez BRKO“									X							
Vyhodnotenie výsledkov aktivít projektu											X					X
Medializácia projektu (noviny, TV, rozhlas)			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

PRIESKUM

o nakladaní s biologicky rozložiteľným odpadom
v rodinných domoch a záhradách

1. Kompostujete biologicky rozložiteľný odpad?

Áno	
Nie	

2. Ak ÁNO, akou formou kompostujete? (vyberte z možností):

V kompostovacom zásobníku	
Na hnojisku	
V kompostovacej jame	
Na kope (hrobli)	
Iným spôsobom*	

*na osobitný papier si poznačte akým spôsobom

3. Ak odpoveď na 1. otázku je NIE: Prečo nekompostujete?

Nechce sa mi	
Neviem ako	
Nemám priestor	
Nemám čas	
Iný dôvod*	

*na osobitný papier si poznačte dôvod

4. Čo robíte s konármi?

Pálím v záhrade	
Pálím v peci / krbe	
Hádzem do veľkokapacit. kont.	
Kompostujem	
Dávam na čierne skládky	
Nechávam na záhrade	
Hádzem do zmesového odpadu	

5. Čo robíte s listím?

Pálím v záhrade	
Hádzem do veľkokapacit. kont.	
Kompostujem	
Dávam na čierne skládky	
Nechávam na záhrade	
Hádzem do zmesového odpadu	

PRIESKUM

o nakladaní s biologicky rozložiteľným odpadom
v rodinných domoch a záhradách

6. Čo robíte s pokosenou trávou?

<i>Pálím v záhrade</i>	
<i>Pálím v peci / krbe</i>	
<i>Hádzem do veľkokapacit. kont.</i>	
<i>Kompostujem</i>	
<i>Dávam na čierne skládky</i>	
<i>Skrmujem zvieratami</i>	
<i>Nechávam na záhrade</i>	
<i>Hádzem do zmesového odpadu</i>	

7. Čo robíte s vypletou burinou?

<i>Pálím v záhrade</i>	
<i>Pálím v peci / krbe</i>	
<i>Hádzem do veľkokapacit. kont.</i>	
<i>Kompostujem</i>	
<i>Dávam na čierne skládky</i>	
<i>Skrmujem zvieratami</i>	
<i>Nechávam na záhrade</i>	
<i>Hádzem do zmesového odpadu</i>	

8. Čo robíte s kuchynským biologickým odpadom (zvyšky jedál, zvyšky z čistenia ovocia a zeleniny...)?

<i>Pálím v záhrade</i>	
<i>Pálím v peci / krbe</i>	
<i>Hádzem do veľkokapacit. kont.</i>	
<i>Kompostujem</i>	
<i>Dávam na čierne skládky</i>	
<i>Skrmujem zvieratami</i>	
<i>Nechávam na záhrade</i>	
<i>Hádzem do zmesového odpadu</i>	

9. Uprednostnili by ste zapojenie sa do :

<i>Domáceho kompostovania</i>	
<i>Zberu biologického odpadu*</i>	

* náklady na túto službu by boli zahrnuté do poplatku za odpady

4. Priatelia Zeme – SPZ ponúkajú obciam a mestám odbornú pomoc

Priatelia Zeme – SPZ sa od roku 1996 zaoberajú problematikou nakladania s odpadmi a spoluprácou s obcami pri zavádzaní a optimalizácii systémov triedeného zberu odpadov, programov predchádzania vzniku odpadov, informačných kampaní, programov na rozvoj domáceho kompostovania a podobne. Vďaka našej odbornej pomoci sa podarilo vytvoriť a zrealizovať viacero úspešných systémov a projektov. Pridajte sa aj vy do skupiny ukážkových obcí – využite odborné vedomosti a dlhoročnú prax Priateľov Zeme – SPZ.

Ponúkame vám:

- poradenstvo v oblasti odpadového hospodárstva,
 - vypracovanie programov na znížovanie množstva zmesových komunálnych odpadov,
 - vypracovanie programov na rozvoj domáceho a komunitného kompostovania,
 - pomoc pri zriaďovaní obecných kompostovísk,
 - pomoc pri vypracovaní alebo posúdení projektov triedeného zberu odpadov, zberných dvorov, kompostovania a kompostární,
 - pomoc pri výbere techniky a technológií na triedený zber a kompostovanie,
 - posúdenie a optimalizáciu systémov triedeného zberu a kompostovania,
 - vypracovanie podkladových štúdií pre projektové dokumentácie,
 - praktickú pomoc pri zavádzaní triedeného zberu odpadov a kompostovania,
 - poradenstvo a pomoc v riešení nelegálneho nakladania s odpadmi,
 - prednášky a školenia pre školy, verejnosť, samosprávy, odborných pracovníkov...
- pomoc pri realizácii alebo plánovaní informačných kampaní,
 - vypracovanie a tlač informačných materiálov/predaj už vytlačených materiálov,
 - partnerskú spoluprácu na projektoch...

Kontaktujte nás, ak máte záujem o spoluprácu, viac informácií o odpadoch, kompostovaní alebo inej téme súvisiacej s odpadmi a toxickým znečistením, alebo navštívte našu internetovú stránku www.priateliazeme.sk/spz.

**Priatelia
Zeme
SPZ**

P. O. BOX H – 39, 040 01 Košice
Kancelária: Alžbetina 53, Košice
Telefón: 0903 772 323

E-mail: spz@priateliazeme.sk
www.priateliazeme.sk/spz
www.kompost.sk
Č. účtu: 4350054728/3100

Túto brožúru vydali v roku 2014 Priatelia Zeme – SPZ v rámci projektu „Povedzme si všetko o kompostovaní!“

www.eeagrants.org
www.eeango.sk/aoi

Projekt je podporený programom Aktívne občianstvo a inklúzia, ktorý realizujú:

nadácia
ekopolis **soc'za**

NADÁCIA PRE SLOVENSKA
CHILDREN OF SLOVAKIA FOUNDATION

